DOI: [10.32702/2307-2105-2021.8.200](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.200)

УДК 336.717

*О. О. Вольвач,
аспірант 1 року навчання, спеціальність «Менеджмент»,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5491-6960*

СУЧАСНИЙ СТАН ПЛАТІЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

*О. Volvach
Postgraduate student of 1 year of study, specialty "Management",
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine*

THE CURRENT STATE OF PAYMENT TECHNOLOGIES IN UKRAINE

Більша частка споживчих платежів в Україні все ще базується на готівкових коштах, карткові платежі неухильно стають все більш популярними в роздрібній торгівлі. Однак багато споживачів не знають про фінансові послуги, які надають торговці.

Наприклад, в Україні тільки починає поширюватися платіжна послуга, яка дозволяє цілодобово використовувати банківські картки для оплати товарів і послуг на сайтах у мережі Інтернет. При цьому фінансові дані повинні бути захищені технологією 3-D Secure, завдяки чому і покупець, і торговець гарантовано отримують безпеку проведення фінансових операцій.

Сфера платіжних технологій завжди знаходиться в процесі змін, але в період пандемії бачимо величезний стрибок у розвитку. Ринок дуже швидко адаптувався до умов тимчасового закриття більшості сегментів роздрібногo бізнесу та сфери послуг, почали з'являтися нові формати обслуговування клієнтів. В минулому році відбулося підвищення попиту на Інтернет-еквайринг зумовленим пандемією. Банки почали активно розвивати альтернативні способи безготівкових платежів – без використання терміналів та платіжних карток. Пандемія стала ефективним стимулом для розвитку платіжних технологій.

Особливо помітним став перехід на оплату через мобільні пристрої за допомогою Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay, збільшилося використання безконтактних способів оплати. Також зросла кількість платежів через додатки, коли клієнт вводить дані своєї карти при реєстрації і в момент отримання послуги у нього немає необхідності здійснювати будь-які додаткові дії для оплати, оскільки вона виконується автоматично. Дана схема оплати стала актуальною для сфери громадського транспорту і доставки продуктів харчування. Відповідно у статті розглядається стан і тенденції платіжних технологій в Україні. Визначено роль платіжних технологій на прикладі інтернет-еквайрингу в електронній комерції.

Результатом дослідження є виокремлення основних недоліків та переваг використання в електронній комерції; окреслення поетапної послідовності підключення; виокремлення типів та видів інтернет-еквайрингу; зазначення основних тенденцій платіжних технологій; виокремлення основних великих українських компаній, які надають платіжні послуги, зокрема інтернет-еквайринг.

The majority of consumer payments in Ukraine are still cash-based, with card payments steadily becoming increasingly popular in retail. However, many consumers are unaware of the financial services provided by merchants.

For example, in Ukraine, a payment service is just beginning to spread, which allows you to use bank cards around the clock to pay for goods and services on sites on the Internet. At the same time, financial data must be protected by 3-D Secure technology, so that both the buyer and the trader are guaranteed the security of financial transactions.

The field of payment technology is always in the process of change, but during the pandemic we see a huge leap in development. The market quickly adapted to the conditions of temporary closure of most segments of the retail business and services, new formats of customer service began to appear. Last year, there was an increase in demand for Internet acquiring due to the pandemic. Banks began to actively develop alternative methods of non-cash payments - without the use of terminals and payment cards. The pandemic has become an effective stimulus for the development of payment technologies.

Especially noticeable was the transition to payment via mobile devices using Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay, increased use of contactless payment methods. The number of payments through applications, when the customer enters his card details at registration, has also increased, and at the time of receiving the service he does not need to perform any additional actions for payment, as it is performed automatically. This payment scheme has become relevant for public transport and food delivery.

Accordingly, the article considers the state and trends of payment technologies in Ukraine. The role of payment technologies on the example of Internet acquiring in e-commerce is determined.

The result of the study is to highlight the main disadvantages and advantages of use in e-commerce; outlining the step-by-step sequence of connection; identification of types and kinds of Internet acquiring; indication of the main trends of payment technologies; separation of the main large Ukrainian companies that provide payment services, in particular Internet acquiring.

Ключові слова: *електронний платіж; електронна платіжна система; інтернет-еквайринг; безготівковий платіж; платіжна технологія.*

Keywords: *electronic payment; electronic payment system; internet acquiring; cashless payment; payment technology.*

Постановка проблеми. Сьогодні чи не єдина галузь в країні, якою Україна може дійсно пишатися і яка вважається однією з найбільш технологічно розвинених в світі – це розвиток карткових технологій і інфраструктури. В даний час електронні гроші досить поширені і велику частку в цьому займає саме інтернет-еквайринг. Україна, як і всі розвинені країни, намагається активно розвивати цей напрямок торговельної діяльності. Цю послугу активно розвивають і освоюють, банки-еквайєри, платіжні системи і сервіси та даний ринок має тренд на зростання. Саме це стабільне зростання багато в чому сприяє динамічному розвитку інтернет-торгівлі, адже цей спосіб здійснення покупок в інтернеті і оплати різноманітних послуг є найшвидшим, надійним і зручним. За статистикою в Україні за 2020-й рік обсяг та кількість безконтактних платежів зросла на 50%, а в цілому операцій із використанням платіжних карток стало більше на 18%. Кожна четверта оплата – безготівкова.

У зв'язку з тим, що це питання не до кінця досліджене та нове, з метою аналізу та виокремлення подальших трендів розвитку, вивчення даного питання вважаємо актуальним і вкрай необхідним.

Мета дослідження. Проаналізувати сучасний стан розвитку платіжних технологій в Україні на прикладі інтернет-еквайрингу та оцінити їх вплив е-комерцію.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості надання платіжних послуг, здійснення платіжних операцій досліджували такі вчені-економісти, як, зокрема, В.А. Марусова, М.Б. Медведєва [1], О.А. Артем'єва, Д.Д. Льовіна [2], В.В. Лупандін, І.С. Єгоров [3].

Виклад основних результатів дослідження. Криза громадського здоров'я, спричинена COVID-19 вплинула майже на всі аспекти повсякденного життя людей по всьому світі, що спричинило нестабільність у фінансовій сфері.

Багато брендів та роздрібних торговців приймають цифрові гаманці як спосіб оплати, крім дебетових та кредитних карток. Цифрові гаманці включають PayPal, Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay, AliPay тощо. Деякі компанії електронної комерції навіть починають приймати криптовалюту, такі як біткойн, оскільки вони пропонують низькі комісії за транзакції. Роздрібні продавці, які зараз не приймають цифрові гаманці, повинні почати пропонувати можливість залучити більше покупців.

Наприклад, Vodafone Україна у партнерстві з Mastercard представили новий мобільний додаток – перший в Україні універсальний цифровий гаманець Vodafone Pay. Сервіс дозволяє оплачувати різні товари й послуги зі смартфона, поповнювати мобільні рахунки абонентів будь-якого оператора та здійснювати грошові перекази.

Сервіс доступний для більшості українців – користувачем Vodafone Pay може стати абонент будь-якого українського мобільного оператора, клієнт будь-якого українського банку, власник смартфона як на базі iOS, так і Android.

Рівень проникнення смартфонів в Україні сьогодні майже наблизився до європейського рівня – 42% клієнтів Vodafone використовують для зв'язку смартфони. Але етап, на якому телефон потрібен лише для зв'язку зі світом, вже пройдений. Сьогодні з'явився тренд перетворення смартфона на мобільний гаманець.

Додаток Vodafone Pay робить користування фінансовими сервісами швидким і дуже простим, адже не потребує багаторівневого підтвердження операцій. Сервіс дозволяє поповнювати мобільний рахунок в три кроки, а для здійснення всіх платіжних операцій не потрібно тримати фізичну банківську картку в руках – завдяки інтеграції з платформою цифрових гаманців Masterpass оплати можна проводити в один клік.

Високий рівень безпеки й надійності Vodafone Pay забезпечує подвійна верифікація користувача – через PIN-код або відбиток пальця, а також через унікальне слово-пароль. Під час авторизації в додатку система автоматично ідентифікує зареєстрований на платформі Masterpass гаманець користувача за введеним номером мобільного, дозволяючи здійснювати оплати зареєстрованими в ньому картками в один клік.

У додатку Vodafone Pay доступно понад 300 сервісів: поповнення без комісії мобільного рахунку абонента незалежно від оператора і банку-емітента картки, грошові перекази з картки на картку чи з картки на мобільний з низьким тарифом 0,5% + 2,5 грн, оплати послуг інтернет-провайдерів, телебачення, телефонії, комунальних послуг тощо, а також розрахунки в онлайн-магазинах. Послуги можна оплачувати як картками, так і з балансу мобільного рахунку. У додатку можна переглянути історію платежів, надіслати запит іншому користувачу з проханням переказати гроші та сканувати QR-коди. Технологічним та бізнес-партнером даного проекту стала компанія MobiPay, яка входить до складу групи компаній Wallet Factory.

На відміну від оператора мобільного зв'язку розглянемо додатково приклад логістичної компанії Нової Пошти та її використання платіжних послуг в створеній платіжній системі NovaPay. NovaPay – це різноманітня продуктів та сервісів для вирішення фінансових завдань online та offline. NovaPay це платіжна система, яка визнана соціально важливою для України. Згідно з даними НБУ вона є лідером серед усіх систем переказу коштів, створених небанківськими установами. NovaPay – це понад 2 млн транзакцій на день, як процесинг найбільших банків країни, та 46% українського ринку переказів [4].

З головних переваг розрахунків на Новій пошті, це грошові перекази по Україні та з-за кордону, комунальні та будь-які інші платежі, забезпечення інтернет-еквайринг для бізнесу. Переваги NovaPay особливо можуть відчути жителі маленьких міст, селищ. Сьогодні існує велика проблема, особливо для старшого покоління - скорочення банківських мереж. Наприклад, в 2020 році Ощадбанк закрити 490 відділень по Україні. Власне, цей пролом і закриває Нова пошта зі своєю платіжною системою і фінансовими послугами у відділеннях.

Також головна перевага це можливість витратити мінімум часу у поштових відділеннях та сплатити через мобільний додаток Нової пошти післяплату за товари, вартість доставки чи за відправлення для своїх близьких. Для цього необхідно прив'язати банківську картку до додатку Нової пошти, щоб платити онлайн в кілька дотиків. Дані платежі захищені за міжнародним стандартом PCI DSS з мобільним додатком Нової пошти.

Для використання оплати за допомогою додатку клієнт має бути авторизованим у ньому. Сума, яку можна сплатити онлайн, не може перевищувати 29 999 грн.

Фінансові послуги, які додатково надає платіжна система, окрім логістичних послуг:

- Грошовий переказ «Миттєвий». Означає видачу готівкових коштів на території України, яка надає можливість надіслати готівку до потрібного міста в Україні.

Умови переказу: вартість послуги оплачує відправник; доки гроші не виплачено, відправник має можливість відкликати переказ.

Тарифи та комісія: вартість послуги становить 2% від суми переказу + 20 грн. Максимальна сума, яку можна надіслати з переказом «Миттєвий» – 399 999 грн 99 коп.

- Послуга «Післяплата» гроші залишаються у клієнта, доки не буде оглянута посилка на Новій пошті. Якщо все влаштовує, можна розрахуватися за покупку, після цього гроші будуть відправлені продавцеві (або на картку, або готівкою).

Умови переказу: Обирається зворотня доставка коштів до відділення для посилки з післяплатою. Гроші надійдуть наступного дня після того, як покупець отримає відправлення.

Тарифи та комісія: Максимальна сума післяплати – 399 999 грн 99 коп.

Комісію 2% + 20 грн може сплатити відправник або отримувач.

- Оплата будь-яких рахунків у відділенні

Оплачуються наступні послуги: комунальні послуги, штрафи, податки, кредити, за навчання, за страхування, на благодійність, поповнення мобільного, поповнення банківської картки, на рахунок підприємств.

Умови оплати рахунків: Сплатити переказ та комісію можна лише готівкою. Строк зарахування коштів отримувачу – до трьох банківських днів.

Тарифи та комісія: Комісія у разі сплати за вільними реквізитами становить 1% від суми переказу, але не менше 15 грн. У разі сплати за договором комісія залежить від отримувача. У випадку відкликання переказу сплачена комісія не повертається.

- Виплата міжнародних переказів Ria

Отримання грошового переказу з-за кордону вже через 10 хвилин після відправки з іншої країни. Виплата грошей займає 2 хвилини – потрібен лише номер переказу і документ отримувача.

Умови оплати рахунків: Необхідно повідомити касиру номер переказу та надати документи, що підтверджують особу.

Тарифи та комісія: Отримувач не сплачує жодної комісії – за все платить відправник переказу.

- Автосписання з картки

Існує можливість оплатити відправлення без зайвих контактів з готівкою або платіжним терміналом. Тим саме не потрібно очікувати решту з готівки або поки термінал проведе оплату. Для цього необхідно обрати основну картку в мобільному додатку та при отриманні відправлення повідомити працівнику про оплату автоматичним списанням.

Дана технологія працює завдяки електронному платіжному сервісу Masterpass, який безпечно зберігає всі платіжні дані та реєструється за номером телефону.

Тарифи та комісія: Щоденний ліміт суми оплати – 29 999 грн. При оплаті від 500 грн на номер клієнта надсилається одноразовий пароль для підтвердження оплати.

- Один з головних продуктів є інтернет-еквайринг для e-commerce.

Спростити покупки в онлайн для продавця та його клієнтів – це мета інтернет-еквайрингу від NovaPay. Компанія пропонує три режими зарахування коштів, щоб будь-який бізнес міг обрати найзручніший для себе: швидке перерахування, керування оплатою та «Надійна покупка». Конкурентні переваги інтернет-еквайрингу: зарахування протягом 24 годин, гроші зараховуються на рахунок вже наступного дня після списання, можливість розрахунка за номером картки або через Masterpass, GooglePay чи ApplePay. Компанія надає базовий тариф на послуги у розмірі 2,5% від суми платежу.

Перший варіант підключення інтернет-еквайрингу – швидке перерахування коштів. Гроші списуються з покупця, коли він зробив замовлення. Покупець робить замовлення та оплачує його, кошти списуються з рахунку покупця. Наступного дня кошти перераховуються на рахунок. Даний варіант зручний для бізнесів, що автоматично/в ручному режимі обробляють залишки на складі.

Другий варіант підключення – самостійне керування оплатою. Гроші списуються після перевірки продавцем наявності товару. Покупець робить замовлення та оплачує його, кошти списуються з рахунку покупця, клієнт перевіряє наявність товару, коригує замовлення та підтверджує списання грошей. Компанія списує гроші й наступного дня перераховує на рахунок.

Третій варіант – це надійна покупка. Покупець робить замовлення та оплачує його, гроші списуються з рахунку покупця. Протягом двох днів продавець має перевірити та підтвердити наявність товару та в наступні три дні – відправити замовлення. Покупець звертається до відділення та отримує відправлення, кошти списуються з рахунку покупця, наступного дня гроші перераховуються на рахунок. Даний варіант зручний якщо необхідно вигідно інтегрувати інтернет-оплату та доставку замовлень. Таким чином отримується одночасно дві послуги: фінансову та логістичну. Якщо покупець не прийде за відправленням або відмовиться від товару, клієнту не доведеться платити за доставку в обидва боки.

Розглянемо більш детально інтернет-еквайринг на ринку України, який є досить поширеним сервісом. Його використовують представники дрібного, середнього і великого бізнесу. Сервіс спрямований на широку аудиторію, оскільки оплата може здійснюватися за допомогою віртуальних карт, а також електронних систем платежів. В останньому випадку мова йде про фінансові інструменти, які не мають фізичних носіїв.

Інтернет-еквайринг є технологією, в рамках якої клієнтам глобальної мережі відкривається можливість здійснювати фінансові операції за допомогою банківських карт і електронних сервісів. Сервіс еквайрингу в 2021 році надають великі фінансові установи, наприклад Ощадбанк. Також в даному сегменті працюють інші компанії, які виступають в ролі платіжних платформ і електронних гаманців, наприклад, корпорація liqpay.com та вже описана платіжна система NovaPay, тощо [5].

З точки зору держави, безготівковий оборот коштів простіше контролювати для оподаткування. Для покупців перевага оплати банківськими картами в зручності не носить з собою готівку [6].

До того ж багато банків пропонують своїм клієнтам вигідний Кешбек на операції оплати товарів і послуг.

Що стосується торгових компаній, то тут свої переваги:

– Не обов'язково мати власний склад продукції. Немає потреби тримати весь асортимент в офлайн магазині.

–В інформаційний вік клієнти воліють мати інтернет-магазин або постачальника послуги з можливістю розплатитися банківською картою.

–Економія коштів на оренді, інкасації, заробітній платі персоналу.

–Зниження ймовірності відмови від уже сплаченого товару.

–Відсутній ризик прийняти фальшиву готівку.

Взагалі процес покупки складається з наступного:

–Клієнт вибирає оплату банківською картою при оформленні замовлення.

–Сайт перенаправляє користувача на сторінку процесингового центру. Покупець вводить інформацію з карти: ім'я, дату закінчення терміну використання, CVV2 або CVC2 код.

–Процесинговий центр направляє інформацію в систему аутентифікації банку-еквайра. Власник банківської картки повинен бути повторно авторизований.

–Авторизація в міжнародній платіжній системі.

–Банк, який випустив карту клієнта, або блокує кошти, що дорівнюють сумі покупки, або відмовляє в операції.

–Результат передається інтернет-провайдеру.

–В інтернет-магазині відбувається продаж.

–У банк-еквайр з процесингового центру надходить кліринговий файл для розрахунку.

–Відбувається відшкодування суми покупки банком інтернет-магазину.

–Звіт про здійснений платіж – повернення клієнта на сторінку торгового підприємства.

Сама комісія за послуги інтернет-еквайрингу розраховується, виходячи з тарифів таких учасників, як:

–Платіжна система

–Банк-емітент

–Банк-еквайр і процесинговий центр

Ще один важливий нюанс – комісія за інтернет еквайринг. Вона може бути одноразовою – одноразовий внесок при підключенні до потрібної послуги. Існує також комісія за транзакції, тобто стягується певний відсоток від усієї суми платежу (найпоширеніший варіант). Малопоширений варіант – щомісячна плата за обслуговування (зараз таку послугу жоден банк України, який займається інтернет-еквайрингом, не надає).

В середньому за кожну проведену оплату стягується комісія в розмірі від 1,6% -1,8% до 2-3% з оплати картою [7].

На закінчення хочеться відзначити, що на ринку електронної комерції з'являється велика кількість компаній і сервісів, які виступають як небанківські інтернет-еквайсери і як посередники між інтернет-магазином і банком. Вигідна відмінність платіжного сервісу (небанківського інтернет-еквайера) полягає в тому, що він працює відразу з декількома банками-партнерами і підтримує функцію каскадного процесингу. Якщо один з банків недоступний або відхиляє транзакцію, платіжна система миттєво перенаправляє платіж в інші банки до тих пір, поки не буде транзакція успішно завершена.

Висновки. Отже, пандемія і викликаний нею карантин змінили купівельні переваги українців. Це прискорило зростання вітчизняного ринку електронної комерції, в 2020 році українські користувачі здійснили близько 5,2 млрд оплат картою, на загальну суму платежів близько 2,2 трлн грн. У першому півріччі 2020 року ритейл заплатив за платежі з карт близько 11,35 млрд грн.

Результати проведеного дослідження демонструють позитивну динаміку розвитку платіжних технологій в Україні. Основними тенденціями розвитку є активний розвиток альтернативних способів безготівкових платежів – без використання терміналів та платіжних карток, в тому числі скорочення використання готівки і паперу.

З метою залучення більшої кількості клієнтів для використання платіжних технологій необхідно: проводити інформування споживачів про переваги безготівкових платежів; вдосконалювати систему захисту коштів фізичних та юридичних осіб; покращувати якість обслуговування клієнтів.

Література.

1. Марусова В.А. Улучшение качества дистанционного банковского обслуживания в России: мобильный эквайринг и мини-терминалы. В.А. Марусова, М.Б. Медведева. Финансы, деньги, инвестиции. Фининформсервис Ника (Москва), № 1–2, С. 35–37.

2. Артемьева О.А. Проблемы продвижения интернет-эквайринга в России. О.А. Артемьева, Д.Д. Лёвина. Научные труды вольного экономического общества России, 2014. С. 438–442.

3. Лупандин В.В. Эквайринг: особенности, виды, и применения в настоящее время. В.В. Лупандин, И.С. Егоров. Теория и практика современной науки, 2017, № 2 (20), С. 386–388.

4. NovaPay. URL: <https://novapay.ua/> (дата звернення: 20.07.2021).

5. Попит на безготівкові розрахунки та інтернет-еквайринг зростатиме URL: <https://finclub.net/ua/news/popyt-na-bezhotivkovi-rozrahunky-ta-internetekvairnh-zrostatyme.html> (дата звернення: 20.07.2021).

6. Платежные инструменты URL: <https://bank.com.ua/ru/cb-internet-equiring> (дата звернення: 20.07.2021).

7. В Украине хотят снизить комиссию за эквайринг: что это такое и почему это важно URL: <https://ain.ua/2021/03/30/zachem-hotyat-snizhat-komissiju-za-ekvajring/> (дата звернення: 20.07.2021).

References.

1. Marusova, V.A. and Medvedeva, M.B. (2015), "Improving the quality of remote banking in Russia: mobile acquiring and mini-terminals", *Finansy, den'gi, investicii*, vol. 1–2 , pp. 35–37.
2. Artem'eva, O.A. and Ljovina, D.D. (2014), "Problems of promoting Internet acquiring in Russia", *Nauchnye trudy vol'nogo jekonomicheskogo obshhestva Rossii*, pp. 438–442.
3. Lupandin, V.V. and Egorov, I.S. (2017), "Acquiring: Features, Types, and Applications Currently", *Teorija i praktika sovremennoj nauki*, vol. 2 (20), pp. 386–388.
4. NovaPay (2021), available at: <https://novapay.ua/> (Accessed: 20 July 2021).
5. FinClub (2021), "Demand for non-cash payments and online acquiring will grow", available at: <https://finclub.net/ua/news/popyt-na-bezhotivkovi-rozrakhunky-ta-internetekvairnh-zrostatyme.html> (Accessed: 20 July 2021).
6. Bank Pivdenny (2021), "Payment Tools", available at: <https://bank.com.ua/ru/cb-internet-equiring> (Accessed: 20 July 2021).
7. Karpenko, O. (2021), "In Ukraine, want to reduce the fee for acquiring: what it is and why it matters", available at: <https://ain.ua/2021/03/30/zachem-hotyat-snizhat-komissiju-za-ekvajring/> (Accessed: 20 July 2021).

Стаття надійшла до редакції 31.07.2021 р.